

TIER 1 | USCIRF-RECOMMENDED COUNTRY OF PARTICULAR CONCERN (CPC)

Комісія США з міжнародної релігійної свободи (USCIRF) є незалежним органом уряду США на двопартійній основі, який здійснює моніторинг дотримання загального права на свободу релігії та переконань за кордоном. Створений відповідно до Міжнародного закону про свободу віросповідання (IRFA) від 1998 року, USCIRF використовує міжнародні стандарти для моніторингу порушень свободи релігії або переконань за кордоном і розробляє політичні рекомендації для президента, держсекретаря та Конгресу США. USCIRF є самостійним органом, окремим та незалежним від Державного департаменту США. Річний звіт за 2019 рік є підсумком роботи членів комісії та професійного персоналу протягом року над документуванням порушень на місцях та розробкою незалежних рекомендацій щодо політики для уряду США. Річний звіт за 2019 рік охоплює період з січня 2018 до грудня 2018 року, хоча в деяких випадках в ньому згадуються значні події, які відбулися до або після цього часового проміжку. Для отримання додаткової інформації про USCIRF перегляньте веб-сайт [тут](#), або безпосередньо зв'яжіться з USCIRF за номером 202-523-3240.

Росія

Ключові висновки. Протягом 2018 року Росія посилила репресивну поведінку, здійснення якої змусило USCIRF вперше у 2017 році рекомендувати присвоїти цій країні статус «країни особливого занепокоєння» (CPC). Уряд країни продовжував переслідувати «нетрадиційні» релігійні меншини шляхом накладання штрафів, затримань та висування кримінальних обвинувачень під приводом боротьби з екстремізмом. Російське законодавство направляє зусилля на боротьбу з «екстремізмом» без належного визначення цього терміну, що дозволяє державі переслідувати широкий спектр ненасильницької, неполітичної релігійної діяльності. Свідки Єгови, яких уряд повністю заборонив в 2017 році, зазнали суворого переслідування з боку держави. На кінець звітнього періоду сотні членів залишалися у в'язницях, щодо них були запроваджені обмеження на переміщення, або ж вони перебували під слідством, а церковне майно, яке оцінювалося в 90 мільйонів доларів США, було конфісковано. Керівництво Санкт-Петербурзької Церкви саєнтології залишалося під домашнім арештом, тоді як численні прихильники ісламського місіонерського руху «Джамаат Табліг» і прихильники робіт турецького богослова Саїда Нурсі були засуджені до тривалих термінів тюремного ув'язнення за мирне вираження релігійних вподобань. На Північному Кавказі сили безпеки діяли з повною безкарністю, арештовуючи і викрадаючи осіб, які підозрюються в навіть дуже віддалених зв'язках із воявоначим ісламом. У окупованому Росією Криму російська влада за своїм бажанням продовжувала викрадати, катувати і ув'язнювати кримськотатарських мусульман. На сході України, який зазвичай називають Донбасом, російські сепаратисти продовжували конфісковувати церковні будівлі та залякувати релігійні громади.

У 2019 році USCIRF знову визначає, що Росія заслуговує на присвоєння статусу «країни особливого занепокоєння» (CPC) згідно з Міжнародним законом про свободу віросповідання (IRFA). У листопаді 2018 року Державний департамент США вперше розмістив Росію у своєму «переліку країн особливого нагляду» — новій категорії, створеній відповідно до поправок до IRFA від грудня 2016 року. На відміну від присвоєння статусу «країни особливого занепокоєння» (CPC), «перелік країн особливого нагляду» не передбачає жодних штрафів, санкцій або інших відповідних дій. USCIRF рекомендує Державному департаменту присвоїти Росії статус «країни особливого занепокоєння» (CPC) відповідно до положень IRFA і накласти санкції, передбачені щодо таких порушень релігійної свободи.

Рекомендації для уряду США

- Закликати російський уряд внести зміни до закону про екстремізм відповідно до міжнародних стандартів прав людини, зокрема, додати критерії щодо правового захисту або застосування насильства, та відмовитися від законів про релігійну реєстрацію, які часто використовуються для переслідування та притягнення до кримінальної відповідальності релігійних меншин;
- Схилити російський уряд до звільнення Денніса Крістенсена, Івана Мацицького та всіх інших релігійних в'язнів сумління в Росії;
- Закликати російський уряд дозволити введення міжнародних спостерігачів в окупованому Криму для перевірки дотримання міжнародних стандартів прав людини та релігійної свободи;
- Встановити російські державні установи та посадових осіб, відповідальних за серйозні порушення релігійної свободи, заморозити активи цих осіб і заборонити їм в'їзд до Сполучених Штатів, як зазначено в [законі «Про протидію противникам Америки за допомогою санкцій» \(CAATSA\)](#), [Всесвітньому законі імені Магнітського про відповідальність за порушення прав людини](#) і пов'язаних із ними розпорядженнями, що посилаються на конкретні порушення релігійної свободи;
- Працювати з європейськими союзниками для використання правового захисту, дипломатії та цілеспрямованих санкцій для тиску на Росію з метою припинення порушення нею релігійних свобод.

Довідкова інформація

Росія

Повна назва: Російська Федерація

Система правління: президентська федеративна республіка

Населення: 142 000 000

Офіційні релігії та (або) вірування: Технічно світська держава з повною релігійною свободою. На практиці уряд віддає перевагу православному християнству, ісламістському ханафійському мазхабу, іудаїзму і буддизму.

Релігійна структура населення*:

68 % – російське православ'я

7 % – мусульмани

25 % – інші (включаючи протестантів, католиків, Свідків Єгови, буддистів, іудеїв і бахаїв)

*Згідно з оцінкою Державного департаменту США

Російський уряд розглядає незалежну релігійну діяльність як основну загрозу соціальній і політичній стабільності, а також здійсненню власного контролю, одночасно розвиваючи потужні взаємовідносини з так званими «традиційними» релігіями країни. Уряд підтримує і часто оновлює закони, що обмежують релігійну свободу, включаючи закон про релігію 1996 року і закон про боротьбу з екстремізмом 2002 року. Закон про релігію встановлює суворі вимоги щодо реєстрації релігійних груп і надає право державним чиновникам перешкоджати їхній діяльності. Його передмова, що не несе юридично обов'язкового характеру, виокремлює іслам, іудаїзм, буддизм і особливо православне християнство як чотири традиційні релігії країни; до інших релігійних груп ставляться з недовірою. Це узгоджується з давньою тенденцією Російської імперії, а згодом і Радянського Союзу, асимілювати представників домінуючих релігій і використовувати їхні інститути як де-факто органи держави.

З часу розпаду Радянського Союзу популярність релігії різко зросла в усьому регіоні. Якщо в 1991 році лише 30 відсотків дорослих росіян визначали себе як православні християни, то станом на 2008 рік ця кількість зросла до 72 відсотків населення. З часом російська влада стала підтримувати Російську Православну Церкву Московського Патріархату (РПЦ МП) як де-факто державну церкву. Це покровительство сприяло появі атмосфери ворожості до інших форм християнства, які все частіше сприймаються як іноземні. Цей процес посилюється після переобрання Володимира Путіна президентом у 2012 році та його стратегічного альянсу з Російською православною церквою.

В даний час мусульмани становлять приблизно сім відсотків населення, або приблизно 6,5 мільйонів людей. Це число також збільшується, в основному за рахунок міграції з

Центральної Азії та Кавказу. Уряд визначає прийнятну ісламську практику, надаючи перевагу священнослужителям, установам і традиціям, які вважаються корінними, водночас, ті, які вважаються іноземними, — переслідуються. Окрім мусульман і християн, в Росії близько 1,5 млн. буддистів і 176 000 іудеїв. Як і у випадку їхніх «традиційних» колег, діяльність цих громад, як правило, дозволяється лише до тих пір, поки вони утримуються від політичної діяльності і не мають іноземних зв'язків.

Закон про релігію 1996 року неодноразово змінювався і доповнювався низкою законів, які переслідували так званий «екстремізм», місіонерську діяльність, богохульство і «розпалювання релігійної ненависті». Ці закони характеризуються невизначеністю понять і надають російській владі широкі повноваження визначати та переслідувати ту діяльність, яку вона вважає небезпечною. Закон про протидію екстремізму, наприклад, не має чіткого визначення поняття екстремізму, а використання або пропаганда насильства не є підставою для такої характеристики. Оскільки практично будь-яке висловлювання може стати об'єктом переслідування, такий закон є потужним засобом для залякування членів релігійних громад. Релігійні та інші спільноти можуть включатися до фінансового чорного списку або ліквідуватися, а окремі фізичні особи можуть підлягати кримінальному переслідуванню за публікації в соціальних мережах, які необгрунтовано визнають такими, що ображають релігійні почуття інших.

У липні 2016 року російський уряд прийняв пакет поправок, відомий під назвою «Закон Ярової», який значно розширив сферу застосування релігійних законів і законів про протидію екстремізму, а також передбачені ними покарання. Закон про релігію містить широке визначення поняття місіонерської діяльності як проповідування, молитви, розповсюдження релігійних матеріалів і навіть відповіді на питання про релігію поза офіційно визначеними місцями; і все вищевказане є забороненим. Будь-яке релігійне висловлювання або діяльність, без попереднього дозволу безпосередньо з боку влади, може підлягати кримінальному переслідуванню, залежно від примх місцевих правоохоронних органів та прокурорів. Станом на кінець звітної періоду у федеральному переліку екстремістських матеріалів, що ведеться Міністерством юстиції, було 4847 записів.

У 2018 році російська окупаційна влада як на Сході України, так і в Криму продовжувала систематично переслідувати релігійні меншини, намагаючись утримувати соціальний та політичний контроль.

Умови релігійної свободи в 2018 році

«Екстремістський» іслам. Проблеми безпеки і тероризму в Росії реальні. Однак уряд часто використовує ці страхи, щоб переслідувати політичних дисидентів, критиків влади і

несанкціоновані релігійні групи, особливо ті, які вважаються іноземними. Ярлик «екстремізму» широко застосовується стосовно багатьох ісламських груп, які жодним чином не пов'язані з насильством чи революцією, і єдиною спільною рисою яких є неросійське походження. Як і у випадку з християнством, буддизмом і іудаїзмом, російський уряд привілеює ісламську практику, яка розглядається як корінна, при цьому продовжуючи відноситися з недовірою до релігійних рухів, що походять з інших країн.

Типовими «легкодоступними мішенями» для російських спецслужб є читачі коментарів до Корану Саїда Нурсі, турецького ісламського теолога-фундаменталіста і етнічного курда, який виступав за модернізацію ісламського вчення. Незважаючи на те, що послідовники Нурсі стали об'єктами переслідувань з боку правоохоронних органів Росії з початку 2000-х років, в останні роки суворість репресивних заходів зростає. Читачів Нурсі, як правило, звинувачують у приналежності до терористичного руху «Нурджулар», який був офіційно заборонений з 2008 року як екстремістський; втім широко поширена думка, що цей рух був просто вигаданий з метою переслідування прихильників Нурсі.

У травні 2018 року Ільгар Алієв, мусульманин з Дагестану, що знаходиться на російському Північному Кавказі, отримав 8 років ув'язнення і два роки додаткових обмежень за керівництво групою послідовників вчення Нурсі. Це був найбільш суворий вирок серед усіх, що до того часу виносились звинуваченим послідовникам Нурсі. Алієв був одним з трьох послідовників Нурсі, що переслідувались у 2018 році: Коміл Оділов був засуджений до двох років ув'язнення, а на Андрія Дедкова наклали штраф, що перевищує шість середньомісячних окладів. Четвертому чоловікові, Сабіржину Кабірзоді, після завершення судового процесу, що тривав більше шести місяців, було призначено дворічний умовний термін ув'язнення.

У звинуваченнях, висунутих проти Нурсі і його послідовників, стверджується, що робота богослова провокує ненависть, проголошуючи перевагу ісламу і винятковість Корану. У серпні 2018 року Європейський суд з прав людини постановив, що заборона російським урядом коментарів Нурсі є порушенням [Європейської конвенції з прав людини](#). Численні свідки-експерти свідчили про істотно гуманістичний і мирний характер роботи Нурсі.

Протягом року російська влада також часто переслідувала членів мусульманського місіонерського руху «Джамаат Табліг». Ця група, що походить із Індії, зосереджує свою діяльність на закликах існуючих мусульманських громад жити більш побожним релігійним життям. Правозахисники та інші групи, які здійснюють моніторинг ситуації у Росії, не знайшли жодних доказів, що пов'язували б «Джамаат Табліг» із тероризмом або актами насильства. Ця група вважається загалом пацифістською, оскільки одним з її основних принципів є непричетність до політики. Тим не менш, російські члени «Джамаат Табліг» здебільшого заарештовувались і звинувачувались у «екстремізмі». У травні

2018 року двоє жителів російської області Башкортостан були засуджені до двох років позбавлення волі за членство в цій групі. У грудні московський суд звинуватив чотирьох членів «Джамаат Табліг» у місіонерській діяльності і засудив їх до двох років і двох місяців виправної колонії та подальших шести місяців додаткових обмежень, таких як заборона виїзду з рідного міста без спеціального дозволу органів влади.

Після завершення звітного періоду, 22 січня 2019 року після більш ніж 15 місяців досудового ув'язнення 49-річний кримський татарин Ренат Сулейманов був засуджений до чотирьох років ув'язнення за підозри в керівництві осередком «Джамаат Табліг» у Криму. Троє інших татар-мусульман, засуджених разом із ним, отримали покарання на два з половиною роки умовно. Наприкінці січня 2019 року, після завершення звітного періоду, п'ять фермерів Саратовської області на півдні Росії були заарештовані і звинувачені у зберіганні екстремістської літератури і намірах створити місцевий осередок «Джамаат Табліг».

Найбільшу кількість мусульман, заарештованих у Росії, звинувачують у приналежності до забороненої ісламістської організації «Хізб ут-Тахрір» (ХТ). Група є закритою; вона не засуджувала терористичні акти і заявляла про свою кінцеву мету — заміну всіх неісламських держав ісламським халіфатом, а її члени заявляли про власний антисемітизм. Однак група ніколи публічно не виправдовувала, як і не брала на себе відповідальність за терористичний акт, насильство або революцію, а її члени наголошували на перевазі індивідуальної релігійної практики над залученням у політику. Російські правозахисні організації стверджують, що з боку російського уряду постійно бракує надійних доказів того, що заарештовані за членство в ХТ мають вірогідне відношення до тероризму. Щодо тих членів ХТ, які були притягнуті до кримінальної відповідальності, було показано лише те, що вони збирались для молитви, читання Писань і обговорення ідеології ХТ.

За зв'язки із ХТ заарештовано більше російських громадян, ніж за відношення до будь-якої іншої релігійної чи політичної групи. Вироки, винесені підозрюваним членам ХТ, є значно більш суворими, ніж ті, що виносяться іншим засудженим особам, що вважаються екстремістами, і зазвичай варіюють в межах від 10 до 19 років. Протягом 2018 р. органи влади заарештовували і виносили звинувачення членам ХТ майже щомісяця; лише у липні відбувся 21 арешт. Хоча російський уряд має законні сумніви з приводу забезпечення безпеки стосовно ісламістського екстремізму, звинувачення, висунуті проти членів ХТ, базуються на недостатніх свідченнях і в багатьох випадках виявляються в першу чергу зумовленими прагненням протидіяти ісламістській практиці або чинити тиск на місцеве мусульманське населення. Наприклад, звинувачення в приналежності до ХТ часто використовуються як привід для арештів етнічних татар-активістів в окупованому Криму.

Російські правозахисні групи вважають заарештованих за членство в ХТ політичними в'язнями і в'язнями сумління.

Свідки Єгови. 20 квітня 2017 року Свідки Єгови стали першою повністю забороненою релігією на всій території Росії, виходячи з обвинувачення, що церква є «екстремістською організацією». Таке її визначення найбільш імовірно ґрунтується на тому факті, що Свідки Єгови відмовляють своїх членів від донорства або переливання крові. З початку 2018 року російські правоохоронці здійснили рейд по будинках свідків по всій країні. Свідків звільняли з роботи, школярів та їхніх батьків допитували і погрожували, будівлі та майно громади спалювали і безчинно руйнували. На кінець звітнього періоду оціночна вартість церковного майна, вилученого державою, становила 90 млн. доларів США.

З моменту заборони Свідкам Єгови також більше не дозволяється обирати альтернативний спосіб ведення військової служби як особам, що відмовляються вести військову службу за релігійними переконаннями, і їх зобов'язали стати на військовий облік. Переслідувані особи піддавалися обшуку та арешту майна, утриманню під вартою, допитам та обмеженням пересування. Наприкінці звітнього періоду 23 Свідки Єгови залишались у в'язниці, 27 — під домашнім арештом, 41 — було заборонено залишати свої рідні міста і 121 — залишались під слідством.

15 лютого 2019 року, після закінчення звітнього періоду, щонайменше сім Свідків Єгови в північному Сибіру піддавались тортурам з боку місцевої поліції після того, як їх було затримано за звинуваченнями в екстремізмі. Потерпілих, як повідомлялося, роздягали догола, зв'язували, душили, били, обливали холодною водою і піддавали ударам електрошоком. Слідчі вимагали інформацію про місцевих членів, місця зустрічей і керівництво; після інциденту в лютому 2019 року три місцеві члени залишалися у в'язниці, а 19 — під слідством.

25 травня 2017 року громадянин Данії Денніс Крістенсен був заарештований на мирному зібранні Свідків Єгови в місті Орел, приблизно в 200 милях на південь від Москви. Під час зібрання відбулось вторгнення з боку важкоозброєних співробітників поліції та агентів Федеральної служби безпеки (ФСБ), а Крістенсена було звинувачено в «організації екстремістської діяльності» відповідно до статті 282.2(1) Кримінального кодексу Росії. Крістенсен, який переїхав до Росії в 1995 році з особистих причин, ніколи не працював місіонером від Свідків Єгови і не був посланий до Росії за наказом чи запрошенням з боку будь-якої організації. 6 лютого 2019 року, після завершення звітнього періоду, він був засуджений на шість років ув'язнення. Крістенсен провів вже 622 дні у досудовому ув'язненні, коли офіційні особи датського посольства підтвердили, що до нього не ставились невідповідно і стан його здоров'я залишається задовільним. USCIRF виступає в інтересах Денніса Крістенсена в рамках [проєкту «Релігійні в'язні сумління»](#).

Церква саєнтології. У 1996 році Церква саєнтології була визначена російськими законодавчими органами як «деструктивне» угруповання. Незважаючи на те, що церква ніколи не була повністю заборонена, її діяльності перешкоджають суворі реєстраційні закони Росії. Незважаючи на 12 окремих спроб зареєструватися як релігійна організація, їм кожного разу відмовляли через удавані адміністративні формальності. 6 червня 2017 р. російська поліція провела облаву в Церкві саєнтології в Санкт-Петербурзі, а також у домах всіх п'яти лідерів угруповання, які були заарештовані за звинуваченням у «незаконних бізнес-операціях» та екстремізмі. Протягом 2018 року три жінки-лідери залишалися під домашнім арештом або підлягали режиму обмеженої свободи, у той час як два лідери-чоловіки, Сахиб Алієв та Іван Мацицький, залишалися у в'язниці. Згідно зі скаргою, поданою адвокатом Мацицького, його підзахисний під час перебування під вартою зазнав нелюдських умов. Це включало 10-денне перебування в одиночній камері, примушування розділяти одну камеру з засудженим вбивцею, який систематично йому погрожував, примушував зізнатися, мучив шляхом відмови закрити вікно всередині зими. Хоча умови згодом поліпшилися, Мацицький залишався під досудовим слідством протягом невизначеного терміну і йому рідко дозволяли відвідування дружини та родини. USCIRF виступає в інтересах Мацицького в рамках [проекту «Релігійні в'язні сумління»](#).

Інші «нетрадиційні» релігійні групи. Церква Ісуса Христа Святих Останніх Днів і крішнаїти повідомляють про тотальну атмосферу страху і вимушеність внесення радикальних змін до власних релігійних практик, для того, щоб не порушити заборони місіонерської діяльності від 2016 року. Влада, як повідомляється, подала принаймні 89 судових справ за незаконні місіонерські дії протягом 2018 року. Ефект залякування за рахунок тиску з боку офіційних державних органів помітно вплинув на релігійні громади; наприклад, одна російська представниця Церкви Ісуса Христа Святих Останніх Днів у місті Твер повідомила, що її громада в останні роки скоротилася вдвічі, оскільки старі члени померли, молодші члени перестали відвідувати, а нові члени стали рідкістю.

28 квітня 2018 року п'ятидесятницьке «посольство Ісуса» в Нижньому Новгороді було визнано винним у наданні дозволу членам на незаконну місіонерську діяльність і у тому, що на відео, яке поширювалось членами, не була вказана повна офіційна назва релігійної організації. На церкву було накладено штрафи, еквівалентні приблизно 457 доларам США (або одному місцевому середньомісячному окладу) і 1522 доларам США за кожне правопорушення.

10 серпня 2018 року московська поліція провела обшуки в офісах Олександра Каргіна, лідера організації «Шахар» — єврейського молодіжного руху, заснованого в Росії в 2011 році, який має на меті виховувати єврейську ідентичність. Під час обшуку представниками органів влади, як повідомляється, було знайдено літературу «націоналістичного» характеру. Адвокати Каргіна стверджували, що ця література, частина якої має неприкрито антисемітський характер, було підкинута.

Із жовтня 2018 року Московська духовна семінарія Союзу євангельських християн-баптистів Росії (СЄХБР), найбільша євангельська школа в Російській Федерації, зазнала посиленого тиску з боку влади. Офіційна перевірка виявила «відсутність розроблених та затверджених навчальних програм, а також викладачів з належною кваліфікацією та необхідним досвідом». 27 грудня 2018 року місцевий суд призупинив діяльність семінарії терміном на 60 днів.

Тибетський буддизм. Три російські республіки — Калмикія, Бурятія і Тува — мають великі представництва буддистів, які сповідують тибетський буддизм і шанують Його Святість Далай-Ламу як свого головного духовного лідера. Хоча Далай-Лама кілька разів отримував дозвіл на відвідування цих республік у період між 1991 і 2004 роками, він в подальшому не зміг отримати візу від російського уряду, незважаючи на численні запрошення від відомих представників російської буддистської громади. Росіяни, які бажають побачити Далай-Ламу, часто подорожують до Латвії, куди він кілька разів здійснював візити з 2014 року. З 2015 року місцеві чиновники робили численні спроби знести споруду Просвітницької Ступи в Москві. Найбільш древня з двох канонічних ступ у Москві, ця споруда вміщує сотні священних реліквій і є місцем величезного значення для тибетської буддистської спільноти в Росії. Після останньої спроби знесення споруди ступи у вересні 2018 року, місцева влада заважала спробам її відновлення.

Посилення контролю за дотриманням закону про богохульство. Значна частина політичних заходів, що стосуються релігії, введених в дію останніми роками, була створена для здійснення тиску з боку Російської Православної Церкви Московського Патріархату (РПЦ МП). Одним з перших випадків був закон про богохульство від 2013 року, прийнятий у відповідь на політичний протест 2012 року в головному соборі РПЦ МП у Москві, який образив почуття багатьох православних віруючих. Законом встановлено до трьох років позбавлення волі або конфіскацію у розмірі окладу за термін до трьох років за «образу релігійних переконань і почуттів».

У 2018 році великій кількості осіб було пред'явлено обвинувачення відповідно до закону про богохульство, і очікуються потенційно суворі вироки. Даниїлу Маркіну, 19-річному студенту, що вивчає кіномистецтво, загрожує позбавлення волі на строк до п'яти років за розміщення світлини, в якій Джон Сноу, герой телесеріалу «Гра престолів», зображений

подібним до Ісуса. Марії Матузній, 23 років, також загрожує до п'яти років ув'язнення за публікації у соціальних мережах, що висміюють релігію, включаючи російське православ'я. До цього часу ще жодну особу не було ув'язнено за законом від 2013 року за публічні образи релігійних почуттів інших. Звинувачені отримували або штраф, або умовне покарання.

Ситуація на Північному Кавказі. У сильно воєнізованій зоні Північного Кавказу будь-який підозрюваний в практикуванні «нетрадиційного» ісламу або будь-яких зв'язках із діючим ісламістським повстанським рухом ризикує зникнути завдяки діям служб ФСБ. У 2018 році регіон залишався в стані повільно текучого конфлікту, що призвело до 108 постраждалих, у тому числі 82 смертей. Більшість із цих постраждалих були зареєстровані в Дагестанській області, друга за кількістю — сусідня Чечня, де російські сили в 1994–1996 і 1999–2000 роках боролися з сепаратистськими повстанськими рухами з глибоко ісламістськими елементами.

З 2007 року Чечню очолює призначений Кремлем президент Рамзан Кадіров, який керує приватною армією, що здійснює порушення прав людини, проводить колективні репресії проти сімей підозрюваних і пригнічує всіх незгодних. Кадіров також примусово нав'язує власні погляди на іслам. Він є сином Ахмада Кадірова, колишнього муфтія і президента Чечні, чий стратегічний альянс з Росією допоміг відновити російський контроль над республікою в 2000 році. Кадіров активно пропагує образ свого батька, вбитого в 2004 році, як політичного і духовного батька чеченської нації, назвавши його іменем найбільшу чеченську мечеть, і пропонуючи свою модель «помірного», але жорстко контрольованого ісламу, як взірць для всього мусульманського світу. Молодший Кадіров — відкритий супротивник «ваххабізму» і «салафізму», навіть у тому, як він нав'язує чеченським жінкам дотримання ісламських правил носіння одягу та полігамні шлюби, а також контролює суворе дотримання традиційних чеченських цінностей. 21 грудня 2018 року Організація з безпеки та співробітництва в Європі опублікувала [звіт](#), наводячи докази сотень злочинів проти громади лесбійок, геїв, бісексуалів та трансгендерів (ЛГБТК) у Чечні, включаючи свавілля, ув'язнення в спеціальних таборах, насильницькі зникнення, катування та позасудові вироки. Ті, хто критикує владу, були прилюдно принижені на центральному телебаченні (глибоке приниження в чеченській культурі), іноді самим Кадіровим. Крім того, у 2018 році чеченським релігійним керівництвом було оголошено про збільшення кількості богословів, які супроводжуватимуть чеченських паломників під час хаджі до Саудівської Аравії, і забезпечення кожного учасника релігійними матеріалами для читання.

Необхідність продемонструвати успішність заходів протидії поточній загрозі ісламського тероризму на Північному Кавказі стала причиною переслідування силами безпеки мирних мусульманських дисидентів. Порушення свободи віросповідання також є результатом

застосування «профілактичних заходів», таких як укладання чорних списків імовірних екстремістів, включаючи світських дисидентів, часті облави на салафітські мечеті і переслідування їх членів. 26 листопада 2018 року в столиці Дагестану, Махачкалі, представники влади затримали імама салафітської мечеті Нігматулу Раджабова, утримували його під вартою та проводили допит, перш ніж відпустити його того ж дня. Раджабов раніше скаржився на спроби викрадення його 18-річного сина представниками місцевої поліції. Протягом року поліцейські обвали на мечеть Раджабова в час п'ятничної молитви відбувалися майже щотижня.

У Північній Осетії, єдиній області Північного Кавказу, в якій не представлена мусульманська більшість, у 2018 році з'явилися повідомлення про плани перетворення історичної перської мечеті, розташованої в столиці, Владикавказі, на планетарій. Північно-осетинський муфтіят скаржився на постійний дефіцит мечетей в області — за непідтвердженими даними, лише 29 мечетей для 200 000 мусульманського населення.

Обмеження релігійної діяльності на території окупованого Криму. У 2018 році російська окупаційна влада продовжувала політику утискань, залякування та переслідувань релігійних груп у Криму, що підозрюються в нелояльності до російської держави, серед яких були кримські татари та інші мусульмани. До листопада 2018 року ФСБ в Криму очолював Віктор Палагін, що вважається «фахівцем з ісламу». Його заміна, Леонід Михайлюк, служив у Чечні, до того як прославився як голова ФСБ у Калінінграді, де в 2016 році виявив активний осередок терористичної групи «Ісламський джихад». Профілі цих посадовців відображають суттєво релігійну призму, крізь яку уряд розглядає безпеку на півострові.

Незважаючи на те, що опозиція до окупації більшою мірою має політичне та етнічне підґрунтя, російська влада постійно перешкоджає релігійній діяльності та установам. У квітні 2018 року озброєні офіцери ФСБ перервали п'ятничні молитви в селі Павлівка і провели фізичний обшук усіх присутніх. Посадові особи стверджували, що це була реакція на повідомлення про проведення в мечеті екстремістських зборів. Окрім переслідування чотирьох кримських татар за членство в «Джамаат Табліг», у 2018 році відбувалися численні переслідування за звинуваченнями у членстві в ХТ. Звинувачення в приналежності до ХТ часто висуваються проти етнічних кримських татар, багато з яких є політичними активістами, які виступають проти російської анексії 2014 року.

Немусульманські меншини в Криму. Релігійне переслідування в Криму не обмежується переслідуванням мусульман. Репресивні закони Росії значно скоротили свободу віросповідання на півострові. У 2018 році було висунуто 23 звинувачення за здійснення «місіонерської діяльності» в Криму, що вдвічі більше порівняно з 2016 роком. Крім того, було порушено 17 справ проти релігійних громад та окремих фізичних осіб за те, що вони

не використовували повну юридичну назву зареєстрованої релігійної громади. Дев'ять з цих випадків призвели до накладання штрафів у розмірі приблизно двох середньомісячних окладів в місцевості. Більшість переслідуваних представляли «нетрадиційні» християнські групи. Після захоплення Росією у 2014 році Українська православна церква Київського патріархату (УПЦ КП) відмовилася зареєструватися, вважаючи це підпорядкуванням незаконній окупації. Реакція російської влади полягала у захопленні церковного майна і переслідуванні духовенства. Станом на літо 2018 р. залишилося лише вісім із 46 парафій, а всі священники, за виключенням чотирьох, рятувалися втечею. 16 листопада 2018 року Сергій Філатов став першим жителем Криму, якому висунуто звинувачення в тому, що він є Свідком Єгови. Після обшуку силами ФСБ десятків будинків, Філатова було заарештовано і звинувачено в тому, що він був лідером місцевої спільноти Свідків Єгови; станом на кінець звітнього періоду його судова справа все ще очікувала розгляду.

Анклави російських сепаратистів на Донбасі. У 2018 році окуповані Росією сепаратистські самопроголошені Луганська народна республіка (ЛНР) і Донецька народна республіка (ДНР) на сході України залишалися сильно воєнізованими зонами бойових дій, охороною правопорядку в яких займаються два паралельних міністерства державної безпеки. Сепаратистські уряди з глибокою недовірою ставляться до усіх релігійних груп, окрім Російської православної церкви, і продовжують переслідувати релігійні меншини через правові обмеження, конфіскацію майна, переслідування духовенства та переслідування зібрань. У лютому 2018 р. уряд ЛНР оголосив про необхідність реєстрації всіх релігійних груп на її території, що експерти розглядали як початок офіційної заборони релігійних меншин. Усі п'ятидесятники, адвентисти сьомого дня або баптистські громади отримали відмову у цій обов'язковій реєстрації з крайнім терміном до 15 жовтня 2018 року.

У 2018 році сили ЛНР провели систематичну кампанію репресій проти місцевих християнських меншин. Як повідомлялося, 27 березня озброєні бойовики розграбували баптистську церкву в місті Стаханов, грабуючи все, від звукового обладнання та кухонного приладдя до релігійних предметів. 3 червня озброєні люди в балаклавах перервали службу баптистів і затримали п'ять членів, включаючи пастора, якого в кінцевому рахунку оштрафували на 120 доларів США. Решта громади була змушена надати свої імена та адреси озброєним людям, перш ніж будівлю було опечатано. 26 липня 2018 року в ЛНР заборонили Всеукраїнський союз церков євангельських християн-баптистів як екстремістську організацію, звинувативши її в спробі скинути сепаратистську владу і стверджуючи, що місцеві баптисти розповсюджували психотропні речовини їхнім членам. 6 серпня на службу п'ятидесятників здійснили облаву озброєні люди, які змусили всіх лежати на підлозі, в той час як вони конфісковували церковне майно; також вони затримали пастора разом з кількома членами керівництва. До конфлікту у 2014 році на території сучасного ЛНР було 18 Українських православних

церков Київського патріархату; станом на 2018 рік тільки дві продовжують працювати. Окрім того, збройні сили ЛНР захопили і опечатали п'ять Залів Царства Свідків Єгови, і 30 травня один із цих залів знищила пожежа невідомого походження.

У 2018 році сили ДНР захопили дві баптистські церкви та мечеть. За звичною схемою, озброєні люди займали будівлі і конфіскували літературу та інше майно перед тим, як опечатати приміщення. Після захоплення донецької мечеті у червні 2018 року імама і ще одного члена допитали, звинуватили в поширенні екстремістської літератури та заборонили їм виїзд із міста. Крім того, 26 вересня в ДНР пішли за російським керівництвом і заборонили Свідків Єгови.

Українська автокефалія. 6 січня 2019 р., після завершення звітного періоду, Вселенський православний патріарх Варфоломій Константинопольський надав автокефалію, або незалежність, УПЦ КП, створеній у 1992 році. До цього проголошення єдиною церквою, що визнавалась офіційною складовою Східної православної церкви, була Українська православна церква Московського патріархату (УПЦ МП), яка входить до складу Російської православної церкви. Нинішні члени Московського патріархату мають право вибору приєднатися до Української церкви або залишитися членами нової «Російської церкви». У випадках, коли вибір є незрозумілим, українська держава, очевидно, сформує остаточне розпорядження щодо будь-яких змін церковного статусу та перерозподілу церковного майна.

14 вересня 2018 року, серед звісток про те, що українська автокефалія неминуха, Священний синод Російської православної церкви заявив, що перестане виконувати молитви за Патріарха Варфоломія і тимчасово припиняє все спілкування з Константинополем. У листопаді 2018 року українські спецслужби провели облаву на будинок митрополита Павла, священика, який керує найбільшою і найстарішою церквою УПЦ МП в Україні. Незважаючи на те, що на сьогодні не було пред'явлено жодних звинувачень, чиновники обґрунтували таке вторгнення, заявивши, що Павло підбурював до ненависті. Повідомлялося про щонайменше десяток таких випадків, коли священиків УПЦ МП допитували спецслужби за підозру у зраді та розпалюванні релігійної ворожнечі; до кінця звітного періоду жодних звинувачень не було подано.

Політика США

Відносини США та Росії продовжують погіршуватися з того часу, як Володимир Путін заявив про свій намір балотуватися на переобрання президентом у 2012 році. У грудні 2012 року Сполучені Штати ухвалили Закон імені Сергія Магнітського про відповідальність за порушення прав людини, згідно з яким було накладено санкції на російських чиновників, що несли відповідальність за грубі порушення прав людини. У

відповідь на це російський уряд відмовив громадянам США у можливості всиновлювати російських дітей і опублікував перелік офіційних осіб США, яким заборонено в'їзд до Росії. Російська анексія Криму та вторгнення на схід України в 2014 році, інтервенція в Сирію в 2015 році на боці президента Башара аль-Асада та втручання в президентські вибори у США 2016 року поглибили напруження у відносинах між Росією та США.

У 2018 році уряд США збільшив тиск на Росію через порушення її владними органами релігійної свободи. 18 червня Державний департамент [оголосив](#) «глибоке занепокоєння» з огляду на зростаюче число релігійних в'язнів у Росії, зокрема посилаючись на справу пана Крістенсена, керівництва Санкт-Петербурзької Церкви саєнтології та послідовників Саїда Нурсі. 28 листопада 2018 року держсекретар Майкл Р. Помпео додав Росію до [«переліку країн особливого нагляду»](#) Державного департаменту як країну, що здійснює «серйозні порушення релігійної свободи». Під час [грудневого прес-брифінгу](#), присвяченого призначенню, посол з питань міжнародної релігійної свободи Семюел Д. Браунбек пояснив, що з 2016 року Росія «направила зусилля на боротьбу та посилила утискання» релігійних груп, посилаючись на переслідування в країні християнських меншин і велику кількість ув'язнених мусульман. Він попередив Росію, що продовження руху поточною траєкторією може виправдати присвоєння їй статусу «країни особливого занепокоєння» (СРС), посилаючись на відповідні санкції, які супроводжують таке визначення. USCIRF рекомендує надання цього статусу Росії починаючи з 2017 року.

Є докази того, що Росія прагне розширити своє втручання у діяльність релігійних груп на території США. 15 липня 2018 року Федеральним бюро розслідувань (ФБР) було заарештовано громадянку Росії, Марію Бутіну, та [висунуто](#) їй звинувачення в шпигунстві. Її звинувачують, зокрема, у використанні Національного молитовного сніданку для встановлення контактів між його учасниками та російськими чиновниками. Наприкінці грудня російська влада заарештувала громадянина Америки Пола Велана і звинуватила його в шпигунстві на користь США; це широко вважається жестом помсти за вищевказане. Наприкінці звітнього періоду він примусово залишався під вартою в Росії; Держдепартамент та працівники розвідки оскаржують звинувачення проти нього.

Після засудження пана Крістенсена у лютому 2019 року, після завершення звітнього періоду, посольство США в Москві висловило стурбованість суворим вироком «за те, що він просто практикував свою віру». Це твердження в подальшому було перекладено та [повторно висловлено](#) послом Браунбеком.